

NORMALIZACE – DOBA LÁMÁNÍ CHARAKTERŮ

ANOTACE:

Aktivita žákům zprostředkovává modelové charaktery lidí v totalitní společnosti a rozličné způsoby jejich jednání v mezních situacích. Žáci se naučí reflektovat lidské činy v kontextu doby a kriticky je hodnotit z několika úhlů pohledu. Aktivita má zároveň žáky přivést k zamyšlení nad svým vlastním žebříčkem hodnot při pokusu o zodpovězení otázky: „Jak bych se zachoval/la já?“

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace

OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV, VDO (ZŠ)

OV: OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

OV: k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK: 15+

CÍLE:

Žáci:

- dokážou postihnout hlavní charakterové rysy postav v dané typologii a kriticky zhodnotit jejich myšlení a jednání v dobovém kontextu;
- pokusí se vcítit do tehdejší atmosféry strachu a nesvobodného rozhodování a prostřednictvím sebereflexe zhodnotit potenciální vzorce svého chování.

DĚLKA: 120 min. (včetně projekce)

POMŮCKY:

- **PRACOVNÍ LIST** pro každou dvojici
- prázdná kartička velikosti A5 pro každou skupinu
- **MATERIÁL** pro každou skupinu (slouží jako vzor kartičky)
- psací potřeby

POSTUP:

1. Rozdělíme žáky do dvojic a přidělíme jim jednu z příznačných postav filmu. Žáci mají za úkol vypořádat hlavní vlastnosti této postavy a její chování v krizových situacích tak, aby byli po filmu schopni vypracovat její komplexní charakteristiku.

Poznámka: Jde o tyto postavy: Dagmar Burešová, její manžel doktor Radim Bureš, starší kolega Dagmar Burešové Vladimír, soudkyně Řezníčková, poslanec Vilém Nový, hlavní příslušník StB František; případně novinář Pavlovský, pan Hána ze zemědělské rubriky a holič Janíček.

2. Následuje **projekce filmu** (3. díl).

3. Poté rozdáme žákům **PRACOVNÍ LIST** a vyzveme je, aby ve dvojicích vypracovali charakteristiku své postavy. Následně prezentují svou práci před třídou. Názory ostatních poslouží k reflexi řečeného.
4. Rozdělíme žáky do skupin po třech až čtyřech a rozdáme jim prázdnou kartičku a **MATERIÁL** (= vzorová kartička). Každá skupina má za úkol vymyslet jednu konkrétní situaci, podobnou těm, v nichž se ocitaly postavy filmu.
5. Následně si skupiny kartičky vymění. Po jejich přečtení se pokusí odpovědět na otázku, jak by se v této modelové situaci chovali oni sami. Vždy jeden ze skupiny předestře návrhy řešení a své postoje zdůvodní.

REFLEXE:

Reflexi lze provést prostřednictvím řízené diskuse nad pronesenými názory, jak dané situace uvedené na kartičkách řešit.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem realizovala s žáky 3. ročníku, kteří v rozmezí několika dnů zhlédli všechny tři díly filmu Hořící keř. Před projekcí třetí části filmu jsem žákům rozdala pracovní listy. Jejich samotné vyplnění jim zabralo cca 10–15 minut.

K vypracování jednotlivých charakteristik jsem zadala celkově sedm postav, jejichž jména jsem napsala na kartičky. Žáci si poté svou postavu vylosovali. Některé z nich jsou méně uchopitelné, jiné (např. Dagmar Burešová) se žákům zpracovávali lépe.

Následná diskuse byla velmi živá a zabrala téměř celý zbytek vyučovací hodiny. V hodnocení jednotlivých postav byli žáci velmi opatrní, ale většinou se v charakteristikách postav shodli. Nejkomplikovanější pro ně byla postava Vladimíra, staršího kolegy Dagmar Burešové. Všichni žáci se však nakonec shodli, že by udělali totéž. Pouze v jednom případě žákyně uvedla, že by se o postupu poradila s dcerou, aby ji seznámila s tím, že může nastat situace, kdy nebude moci studovat.

Ve všech pracovních listech se objevilo, že základní motivací je strach, a to i přesto, že se jedná o nepřenositelné životní zkušenosti. Velmi je zajímalo, co bych udělala já, a prakticky operovali větou, vy to chápete, máte taky děti. Nevím proč, ale byli překvapení, že čistota svědomí, jít spát s klidnou hlavou, je životně důležitá. Přikládám to i tomu, že studium na vysoké škole je pro ně teď to nejpodstatnější, co od života chtějí. Hodně jsme mluvili i o tom, čeho si váží na svých rodičích.

Myslím si, že by bylo užitečnější rozdělit žáky na skupiny po třech až čtyřech, v nichž by zpracovávali motivy více postav.

Druhá část aktivity byla velmi krátká. Žáci odpověděli jen na první „vzorovou“ kartičku. V ostatních případech uvedli, že se nedokážou ve svém věku a současné situaci vcítit do tehdejší doby, nemají dostatek životních zkušeností, sami nemají děti, a neumí tak odhadnout, jak by se chovali. Druhou část aktivity lze proto dle mého názoru vynechat.

Lenka Dostálová, Gymnázium Sokolov

NORMALIZACE – DOBA LÁMÁNÍ CHARAKTERŮ

Charakteristika postavy jménem

1. Jaké jsou určující vlastnosti postavy?

2. Jak postava jedná v krizových situacích?

3. Jaké jsou motivace postavy (k jejímu jednání)?

4. Jakou roli hraje v jednání postavy doba, v níž žije?

5. Je mi (nám) postava sympatická? Proč ano, proč ne?

NORMALIZACE – DOBA LÁMÁNÍ CHARAKTERŮ

Vzor kartičky

Je ti 30 let a máš dobře placenou práci. Nejsi v KSČ a vstoupit tam nechceš, je to proti tvému bytostnému přesvědčení. Komunisté jsou ti z duše protivní, jen to nedáváš veřejně najevo, aby se tvá rodina měla dobře. Máš dceru, která právě dokončila střední školu a která chce jít na vysokou. Přijde za tebou tvůj nadřízený a nabízí ti povýšení, ale podmínkou je členství v KSČ. Pokud odmítneš stát se členem, nejenže nepovýšíš, ale naopak klesneš na podřadnější pozici, která je o poznání hůře placená, než jsi v současnosti zvyklý. Navíc bude ohroženo přijetí tvé dcery na VŠ.

Jak se rozhodneš?